

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з
економічної теорії
на тему:

«Аналіз взаємозв'язку інфляції та безробіття: світові тенденції»

Студентки 2 курсу

групи МУН -21

Максимчук А.О.

Науковий керівник:

Доцент, кандидат економічних наук

Новак Юлія Романівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль -2017 р.

План

Вступ

1. Сутність інфляції та безробіття в теорії

2. Соціально-економічні наслідки інфляції та безробіття

3. Шляхи подолання соціально-економічних проблем інфляції та безробіття

Висновки

Список використаної літератури

Вступ

Економічна наука з одного боку є економічну діяльність, мета якої полягає в отриманні економічних знань, з іншого - систему економічних знань, яка виступає як результат наукового виробництва. І саме в цю систему входять ринок праці і ринок грошей.

Так, одна з найскладніших проблем макроекономічної політики полягає в необхідності одночасного регулювання інфляції та безробіття. Інфляція виникає, коли держава покриває свої витрати за допомогою друкарського верстата. Інфляцію найкраще приборкувати шляхом жорсткого контролю бюджету, уникаючи тим самим інфляційного фінансування. Однак на практиці контроль бюджетного дефіциту рідко виявляється достатнім заходом для подолання інфляції. Навіть коли з фінансовою незбалансованістю вдається покінчити, інфляційні процеси найчастіше тривають, принаймні, протягом деякого часу. Складається враження, що для суттєвого зниження рівня інфляції необхідно пережити період високого безробіття. Ця курсова робота присвячена аналізу зв'язку між безробіттям та інфляцією.

Важливими проявами макроекономічної нестабільності, найгострішим соціальним лихом сучасної економіки є високий рівень безробіття й високі темпи інфляції. Деякі західні аналітики для оцінювання стану економіки або успішності економічної політики використовують так званий «індекс злиденності», що являє собою суму рівнів безробіття та інфляції. Тому не випадково значні зусилля вчених — теоретиків і практиків господарювання, політиків та урядовців спрямовані на подолання негативних соціально-економічних наслідків безробіття та інфляції, знаходження і запровадження методів регулювання економіки, спрямованих на підвищення зайнятості та стабілізацію цін.

Наразі для пояснення взаємозв'язку між інфляцією та безробіттям в довгостроковому періоді використовується теорія природного рівня безробіття, запропонована в 1967 р. американським економістом М. Фрідменом. Відповідно до неї підтримувати помірні темпи інфляції впродовж тривалого періоду можна

лише за природного рівня безробіття, який сьогодні в економічно розвинених державах становить близько 7% робочої сили.

Свого часу проблеми інфляції та безробіття розглядали Д. Рікардо, Д. Кейнс, М. Фрідмен, Локк і інші. Але всюди ці проблеми розглядалися, як щось, чого слід уникати будь-яку ціну.

З вищевикладеного вважаю тему даної роботи особливо **актуальною** в наші дні.

Мета курсової роботи: розглянути основні особливості інфляції та безробіття.

При цьому поставлені такі **завдання**:

- дослідити сутність інфляції та безробіття в теорії;
- охарактеризувати соціально-економічні наслідки інфляції та безробіття;
- визначити шляхи подолання соціально-економічних проблем інфляції та безробіття.

Об'єкт дослідження - сам процес інфляції та безробіття.

Предмет дослідження - безпосереднє вивчення особливостей інфляції та безробіття.

При написанні роботи були використані такі методи науково-дослідження:

1. Метод наукового пізнання - спосіб добування, виявлення достовірних, переконливих фактів про реальну дійсність, знань між існуючих між явищами зв'язках і залежностях, про закономірні тенденції їх розвитку, спосіб узагальнення здобутих відомостей і їх оцінки.

2. Теоретичне дослідження та його методи - аналіз оцінка, приведення в систему емпіричного узагальненого матеріалу.

3. Узагальнення передової практики - вичленення найбільш істотних рис, особливостей передового досвіду.

1. Сутність інфляції та безробіття в теорії

Як економічне явище інфляція існує вже тривалий час. Вважається, що її поява пов'язана навіть не з виникненням грошей, з функціонуванням яких вона нерозривно пов'язана. У світі немає країн, де б у другій половині ХХ ст. не існувала інфляція.

Вона як би прийшла на зміну колишньої хвороби ринкової економіки, яка стала явно слабшати, - циклічним кризам.

Інфляція - це знецінення грошей, зниження їхньої купівельної спроможності, дисбаланс попиту і пропозиції. У буквальному перекладі термін «інфляція» означає "здуття", тобто переповнення каналів обігу надлишковими паперовими грошима, не забезпеченими відповідним зростанням товарної маси. Лаконічно інфляції можна дати ще й таке визначення: інфляція - це підвищення загального рівня цін.

Суть інфляції полягає в тому, що національна валюта знецінюється по відношенню до товарів, послугам та іноземним валютам, які зберігають стабільність своєї купівельної спроможності. Деякі вчені-економісти до цього переліку ще й золото, надаючи йому як і раніше значення загального еквівалента. Зазвичай інфляція має у своїй основі не одну, а кілька взаємозалежних причин, і виявляється вона не тільки в підвищенні цін - поряд з відкритою ціновою, має місце прихована, або пригнічена, інфляція, яка проявляється, перш за все, в дефіциті, погіршенні якості товарів.

Але не всяке підвищення цін служить показником інфляції. Ціни можуть підвищуватися в силу поліпшення якості продукції, погіршення умов видобутку паливно-сировинних ресурсів, зміни суспільних потреб. Але це буде, як правило, не інфляційний, а до певної міри логічне, виправдане зростання цін на окремі товари.

Сучасна інфляція має ряд відмінних особливостей: якщо раніше інфляція носила локальний характер, то зараз - повсюдний, всеосяжний; якщо раніше вона охоплювала більший або менший період, тобто мала періодичний характер, то

зараз - хронічний. Сучасна інфляція відчуває вплив багатьох факторів, як грошових, так і негрошових.

Інфляція зазвичай вимірюється індексом споживчих цін (ІСЦ), який одночасно свідчить про зміну життєвого рівня населення.

Вихідним для ІСЦ є «споживчий кошик» - набір товарів і послуг, що купуються середньостатистичний міським жителем протягом того чи іншого проміжку часу (кварталу, місяця). Вартість кошика за минулий рік, місяць береться за базу, відправну точку при вимірі інфляції.

Подібний підхід до вимірювання інфляції має свої недоліки. Збереження твердого набору товарів і послуг у споживчому кошику (зміни в наборі відбуваються зазвичай через 8-10 років) не враховує інколи дуже стрімких змін в реальній структурі споживання. У нього входять нові товари, а деякі традиційні відступають на задній план.

Характерною рисою був тимчасовий характер. Вона виникала в надзвичайних ситуаціях, переважно під час війни, коли держава фінансувала військові фінансові втрати за допомогою грошового верстата. Класична інфляція, як правило, була гіперінфляцією.

Сучасна інфляція ділиться на декілька видів. З позиції зростання цін розрізняють:

Ø Повзуча (помірна) інфляція, для якої характерні відносно невисокі темпи зростання цін, приблизно до 10% на рік. Такого роду інфляція властива більшості країн з розвиненою ринковою економікою, і вона не представляється чимось незвичайним. Багато сучасних економістів вважають таку інфляцію необхідною для ефективного економічного розвитку. Вона дозволяє ефективно корегувати ціни стосовно до змінних умов виробництва і попиту.

Ø Галопуюча інфляція, при якій характерний ріст цін від 20% до 200% на рік. Є вже серйозною напругою для економіки, хоча зростання цін ще не важко передбачити і включити в параметри угод і контрактів.

Гіперінфляція найбільш згубна для економіки. Являє собою астрономічний ріст кількості грошей в обігу, і як наслідок - катастрофічне зростання товарних

цін. В окремих випадках з'являються паралельні валюти, сильно зростає роль іноземних валют. Гіперінфляція наносить дуже сильний шкоди населенню, руйнується національне господарство.

Як висновок можна відзначити, що інфляція - це знецінення паперових грошей внаслідок випуску їх в обіг в розмірах, що перевищують потреби товарообігу, що супроводжується зростанням цін на товари і падінням реальної зарплати. А підвищення банківської процентної ставки, збільшення плати за кредит і збільшення податків - це основні причини її зростання [7].

Безробіття - це соціально-економічне явище, при якому частина робочої сили не зайнята у виробництві товарів і послуг. Безробітні поряд із зайнятими формують робочу силу країни. У реальному економічному житті безробіття виступає як перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї. Безробіття - невід'ємна властивість ринкової системи господарювання. Число безробітних значно зростає в періоди криз і зменшується в періоди підйомів.

У реальному житті в ринковій економіці «повна зайнятість» постійно супроводжується безробіттям. Безробіття - це частина працездатного населення, тимчасово або постійно втратив роботу.

Попит на робочу силу залежить від величини капіталу, що витрачається на робочу силу, або змінного капіталу. Відносне скорочення цього капіталу спричиняє відносне скорочення попиту на робочу силу. Накопичення капіталу веде до втягування у виробництво все меншою додаткової робочої сили. Зростання технічної будови, що охоплює нові капітали, поширюється в подальшому і на старі, раніше які капітали. Кожен капітал з плином часу повинен бути оновлений, так як всі елементи основного капіталу в кінці кінців зношуються. Але при оновленні старого капіталу його технічна будова зазвичай не залишається незмінним, воно підвищується. Це веде до абсолютного скорочення попиту на робочу силу, до витіснення з виробництва частини раніше зайнятих робітників.

Освіта і зростання безробіття представляють собою специфічний закон народонаселення. Суть закону народонаселення полягає в тому, що наймана

робоча сила, сприяючи зростанню прибутку, створює джерело для накопичення капіталу, останній же - через механізм росту технічної будови капіталу - породжує промислову армію безробітних. У зв'язку з цим безробітні представляють собою відносно перенаселення. Робоча сила стає надмірною по відношенню до попиту, висунутій на неї. Це зовсім не означає, що є абсолютний надлишок населення. Корінна причина утворення безробіття - зростання технічної будови капіталу.

Таким чином, промислова резервна армія є породженням накопичення капіталу в умовах ринкової економіки.

Безробіття - це коли частина активного населення не може знайти роботу, стає «зайвим» населенням - резервною армією праці. Безробіття посилюється під час економічних криз і наступних депресій в результаті різкого скорочення попиту на робочу силу.

Основні види безробіття

1. Текуче, або фрикційне, безробіття - це коли люди втратили роботу, але незабаром знайдуть нову. Відбувається як би пошук нового, кращого, роботи. Цей вид безробіття не представляє з себе серйозної проблеми, оскільки відображає звичайну текучу безробіття. Засобом зменшення текучої безробіття є розширення інформаційних послуг: своєчасне надання інформації про наявність вільних місць; створення спеціальних органів преси та телебачення для прискорення можливості отримання тієї чи іншої інформації.

2. Структурне безробіття - це безробіття, яка виникає в результаті неспівпадання пропозиції і попиту за кваліфікаціями та спеціальностями внаслідок відсталості кваліфікаційно-освітньої системи трудових ресурсів. Структурна безробіття є важкою формою безробіття, тому що витрати на її усунення, тобто витрати на перекваліфікування людей, створення установ щодо підвищення або зміни кваліфікації, а також зміна самої освіти дуже високі.

З часом у структурі споживчого попиту й у технології відбуваються важливі зміни, які, у свою чергу, змінюють структуру загального попиту на робочу силу. Через такі зміни попит на деякі види професій зменшується або зовсім

припиняється. Попит на інші професії, включаючи нові, раніше не існували, збільшується. Виникає безробіття, тому що робоча сила реагує повільно і її структура повністю не відповідає новій структурі виробництва. У результаті виявляється, що в деяких робочих немає таких навичок, які можна швидко продати; їх навички та досвід застаріли і стали непотрібними через зміни в технології та характері споживчого попиту. До того ж постійно змінюється географічний розподіл робочих місць.

3. Циклічне безробіття викликається спадом виробництва, тобто тієї фазою економічного циклу, яка характеризується недостатністю сукупних споживчих інвестиційних витрат. Коли сукупний попит на товари і послуги зменшується, зайнятість скорочується, а безробіття росте.

4. Приховане безробіття, або неповна зайнятість: це коли люди зайняті неповний робочий день або перебувають у вимушеній відпустці і т.д. Цьому виду безробіття схильні такі власники дрібних підприємств, які отримують дохід нижче рівня середньої заробітної плати. Вони готові в будь-який час покинути своє підприємство. Приховане безробіття типова для сільських районів: напіврозорені селяни формально вважаються самостійними господарями, а насправді вони безробітні - вони зайві в цьому виробництві.

5. Застійне безробіття включає в себе, перш за все працюють не на фабриках і заводах, а у себе вдома. Працівники домашньої системи повністю зайняті тільки в певні сезони, а весь інший час є безробітними. Нижчий шар застійного перенаселення утворюють люди, викинуті з виробництва і назавжди позбавлені можливості брати участь у.

Дві протилежні позиції: безробіття - вимушене явище, причиною якого є нестача сукупного попиту, і залежність пропозиції праці від рівня зарплати, непідвищення якої знижує інфляцію і благотворно впливає на умови виробництва і зайнятість, - продовжують співіснувати в теорії зайнятості. У складних умовах перехідної економіки проблема безробіття виглядає нерозв'язною. З одного боку, ніяк не хотілося б допускати розвитку масового безробіття, але з іншого - не слід

перешкоджати вивільненню працівників, пов'язаного зі структурною перебудовою.

В умовах наближення до економічного потенціалу виникає відома альтернатива між ростом зайнятості, з одного боку, та зростанням рівня інфляції, з іншого. Збільшення зайнятості і зниження безробіття супроводжується ростом інфляції попиту, тому що в економіці постійно зменшується обсяг невикористаних ресурсів, і розширювати виробництво припадає за рахунок "переманювання" ресурсів від однієї фірми до іншої, з однієї галузі в іншу, шляхом підвищення ставок заробітної плати і цін на інвестиційні товари. Зниження рівня інфляції попиту може бути досягнуто тільки шляхом обмеження зайнятості і збільшення безробіття. Це означає, що в короткостроковому періоді між рівнями інфляції і безробіття виявляється зворотна залежність, яка визначається як крива Філіпса. У будь-який момент часу уряд, що управляє сукупними витратами, може вибрати на кривій Філіпса певну комбінацію рівнів інфляції та безробіття для короткострокового тимчасового інтервалу. Цей вибір залежить від очікуваного темпу інфляції: чим вище очікувана інфляція, тим вище розташовується крива Філіпса. Вибір економічної політики в цьому випадку ускладнюється, тому що фактичний рівень інфляції буде вище для будь-якого рівня безробіття.

Своїми діями держава провокує не тільки зростання цін, а й підвищення безробіття. Крива, що проходить через точки С, D є кривою стагфляції. Державна політика в галузі зайнятості повинна будуватися, насамперед, з визначення типу безробіття. Держава повинна боротися не з будь-безробіттям, а тільки з циклічною. Для скорочення безробіття і збільшенню зайнятості держава використовує наступні методи:

- а) удосконалення системи інформації про вільні робочі місця;
- б) створення та поліпшення діяльності бірж праці;
- в) розвиток системи перепідготовки кадрів;
- г) створення умов для розвитку малого і середнього бізнесу;

д) розробка особливих цільових програм працевлаштування молоді, жінок та працівників реструктуруючих галузей.

Отже, ставши постійним фактором економічного життя, інфляція значно ускладнила загальну систему економічних відносин. Вона вимагає постійної уваги до себе і спеціальних заходів щодо утримання на нормальному, безпечному рівні. Ступінь її впливу на економіку і на все суспільство залежить саме від її рівня. Негативний вплив інфляції реагує на всі сторони життя суспільства. Вона знецінює результати праці, знецінює заощадження фізичних та юридичних осіб, перешкоджають довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню, а при обтяжуючих обставинах призводить до реального зростання безробіття. Висока інфляція руйнує грошову систему, що посилює відтік фінансових ресурсів у торговельно-посередницькі операції і прискорює «втеча» капіталу. Інфляція знецінює доходи населення, особливо зайнятого у бюджетній сфері, виступає найефективнішим засобом перерозподілу національного багатства - від найбідніших до найбільш багатим, посилюючи тим самим соціальну диференціацію суспільства.

2. Соціально-економічні наслідки інфляції та безробіття

Наслідки інфляції складні і суперечливі. Невелика інфляція навіть корисна економіці, так як вона оживляє ділову активність. Але поступово на всіх - від споживачів на ринку і аж до держави - поширюється критична точка інфляції, коли її загальний позитивний ефект стає негативним.

Інфляція відображає купівельну спроможність населення та в умовах експортно-імпортного потоку має вплив на курс валют.

Основні причини інфляції:

- приріст грошової маси,
- дефіцит державного бюджету,
- мілітаризація економіки,
- монополії та необґрунтовані привілеї.

Рис. 2.1. Індекс споживчих цін, %

Затверджений КМУ відповідно до оптимістичного сценарію прогнозований показник рівня інфляції на 2017 рік становить 12,7 %. Цей показник викликає стурбованість в умовах запропонованого в Законі про Державний бюджет України дефіциту (фінансування) у сумі 77,5 млрд грн, який становить 3 % прогнозного ВВП та ініціативи щодо збільшення мінімальної з/п до рівня 3200 грн, що повинно збільшити грошову масу.

Крім того, у 2015 році Україна вже пережила найбільший рівень інфляції з 2000-х років – 43,3% (неофіційний рівень був ще вищим).

Для аналізу впливу інфляції на рівень курсу слід дослідити також загальний кумулятивний індекс інфляції, який показує знецінення національної валюти у 16-тикратному розмірі за відносно тривалий проміжок часу.

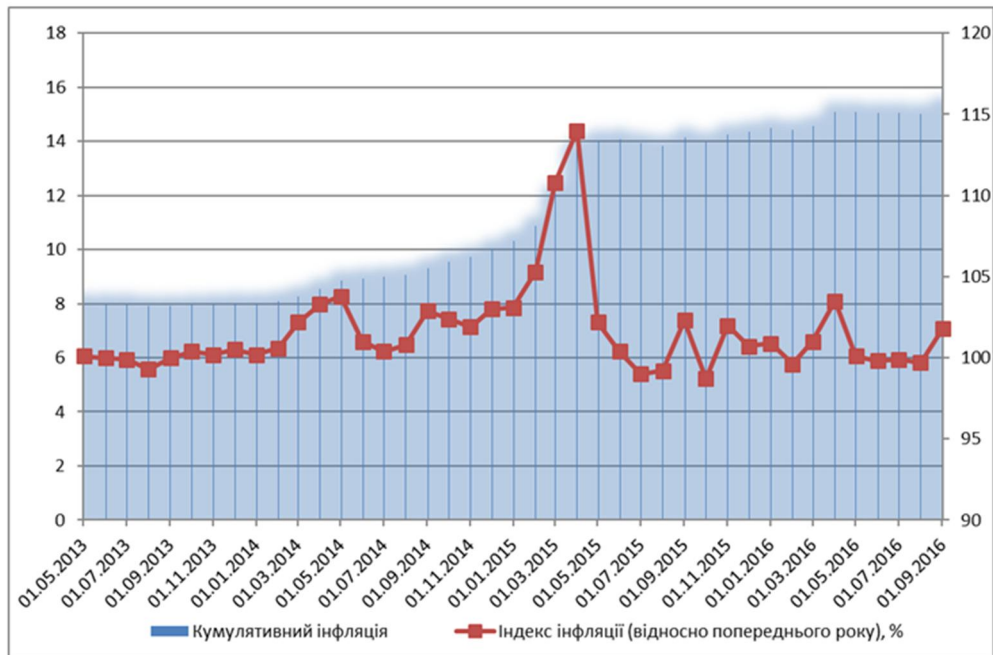

Рис. 2.2. Індекс інфляції, %[25]

Важливим фактором є те, що в Україні іноземну валюту населення використовує як засіб заощадження, причому в готівковій формі.

В умовах високої інфляції населення намагається конвертувати національну валюту:

- купуючи іноземну валюту, щоб диверсифікувати ризики знецінення;
- купувати імпортований товар, стимулюючи ріст імпорту.

Збільшення грошової бази за підсумками 2014 року в розмірі + 38,7 млрд грн, що також мало відкладений кумулятивний ефект, результатом якого, як одного з чинників, стала висока інфляція за березень 2015 року – 10,8 %, за квітень 2015 року – 14 % (43,3 % за рік в цілому). Однією з причин слід відзначити рефінансування банків у 2014 році – 222,26 млрд грн, (115,6 млрд грн рефінансування строком більше 30 календарних днів), внаслідок чого частина ліквідності потрапила на ринок.

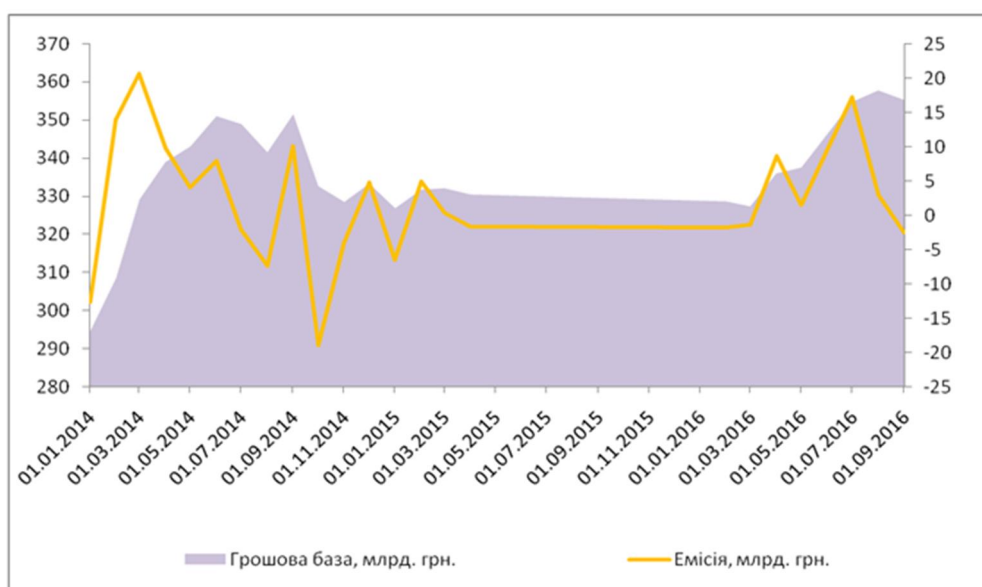

Рис. 2.3. Грошова база, млрд.грн.

Безробіття – це соціальне явище перевищення кількості бажаючих отримати роботу над кількістю робочих місць, проявом якого є стан незайнятості працездатного населення. Процес росту рівня не зайнятого населення працездатного віку має негативні економічні й соціальні наслідки для економіки та населення країни, територій на яких воно набуло значного поширення.

Безробіття завжди супроводжується додатковими витратами на підтримку безробітних, крім цього в країні поширюється соціальне напруження. Створення цивілізованого ринку праці, завдяки якому громадянин зміг би швидко працевлаштуватися на хорошу роботу з усіма умовами праці, відповідно до вимог безпеки й гігієни, з задовільною зарплатнею і який надав би роботодавцю висококваліфікованих працівників, можливе тільки за наявності ефективної системи працевлаштування.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, проблеми безробіття та працевлаштування на даний момент залишаються вивченими недостатньо ґрунтовно . Це є вагомою причиною для подальших наукових досліджень. Саме тому обрана тема є дуже важливою на сьогодні.

Безробіття – це соціально-економічне явище, для якого характерно незайнятість частини робочої сили (економічно активного населення) у сфері економіки. Тобто у реальному житті безробіття виступає як перевищення

пропозиції робочої сили над попитом на неї. Причин безробіття дуже багато, одними з яких є: спад економіки; структурні зрушення; технологічний прогрес та запровадження нових технологій. Це пов'язано, передусім, з мізерними інвестиціями, низьким рівнем запровадження сучасних технологій в економіку і т. д.

Основні проблеми ринку праці України пов'язані зі зростанням тривалості періоду безробіття, збільшенням кількості громадян, які намагаються знайти роботу, а також існуванням труднощів щодо працевлаштування соціально незахищених верств населення.

Вагомий внесок до формування безробіття в Україні здійснює прихована його форма, тобто небажання чи неможливість значної частини безробітних осіб працездатного віку реєструватися в службах зайнятості.

Аналіз показників безробіття в Україні станом на 2014 та 2016 рр., наведений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Показники безробіття в Україні станом на 2014 та 2016 роки [25]

№з/п	Назва показника	2014 рік	2016 рік	Відхилення +/-
1	Економічно активне населення працездатного віку	579 тис.осіб	585,2тис.осіб	+6,2тис.осіб
2	Зайняте населення	511 тис.осіб	527,9 тис.осіб	+16,9 тис.осіб
3	Безробітне населення	68 тис.осіб	57,3 тис.осіб	-10,7тис.осіб
		11,7%	9,8%	-1,9%
4	Працевлаштовані	28,5тис.осіб	15,2тис.осіб	-13,3тис.осіб
5	Середній розмір допомоги по безробіттю	642грн.	1003грн.	+361грн.

З даних у таблиці 2.1 ми бачимо, що кількість населення працездатного віку у 2014 році становила 579 тис.осіб., тоді як у 2016 році 585,2 тис. осіб, отже їхня кількість збільшилась понад 6 тис.осіб.

Серед них зайнятого населення у 2014 році було 511тис.осіб, а у 2016 – 527,9 тис.осіб. Безробітне населення у 2014 р. становило 68тис.осіб або 11,7%, а у 2013р. – 57,3тис.осіб або 9,8%. Отже, кількість безробітних дещо зменшилася.

За сприяння державної служби зайнятості у 2014 р. були працевлаштовані 28,5тис.осіб, а у 2016 р. – 15,2тис.осіб. Середній розмір допомоги по безробіттю у 2014 році становив 642грн., а у 2016 р. – 1003грн., тобто грошова допомога зросла на 361грн.

Впродовж 2015-2016 рр. найвищий показник безробіття був зафіксований у Житомирській області, а найнижчий – у м. Києві.

Проблема безробіття в Україні на сьогодні є надзвичайно важливою та потребує негайного вирішення. Рівень безробіття в Україні, розрахований за методологією Міжнародної організації праці за підсумками 2016 року склав 9,7%, тоді як в Німеччині даний показник становив 6,5%, США – 6,6%, Швейцарії – 3,5%.

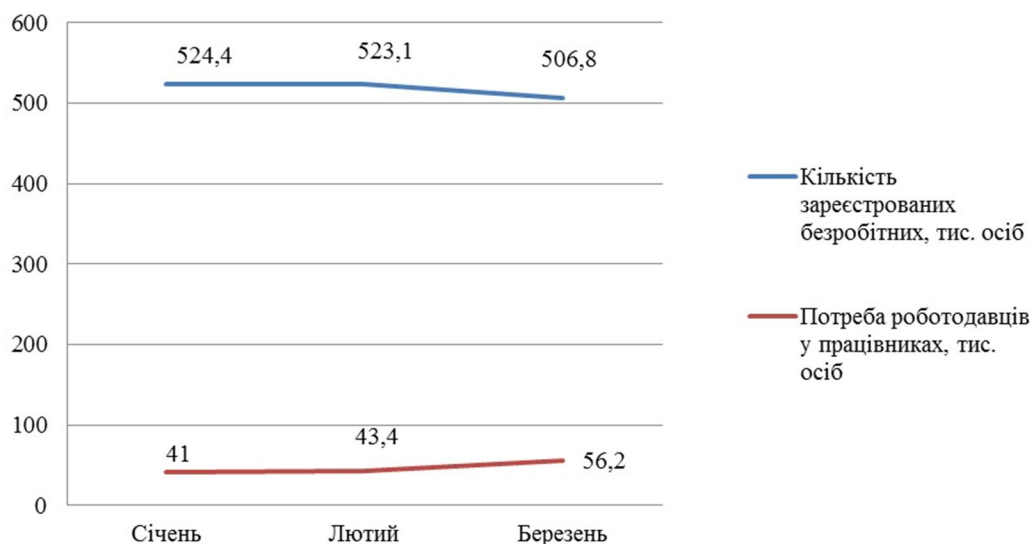

Рис. 2.4. Попит та пропозиція на ринку праці за 4 квартал 2016 року

Як бачимо з рис.2.4, існує досить великий розрив між попитом та пропозицією на робочу силу. Хоч спостерігається позитивна динаміка скорочення кількості безробітних на 17, 6 тис. осіб або на 4%, проте це не дає можливості забезпечення рівноваги на ринку праці.

Кількість безробітних у кожному регіоні є нерівномірною: це залежить від рівня розвитку та спеціалізації регіону. Найбільша кількість безробітних спостерігається у Дніпропетровській області, найменша – у Чернівецькій області.

Проаналізуємо кількість безробітних, що отримують допомогу за допомогою рис. 2.5.

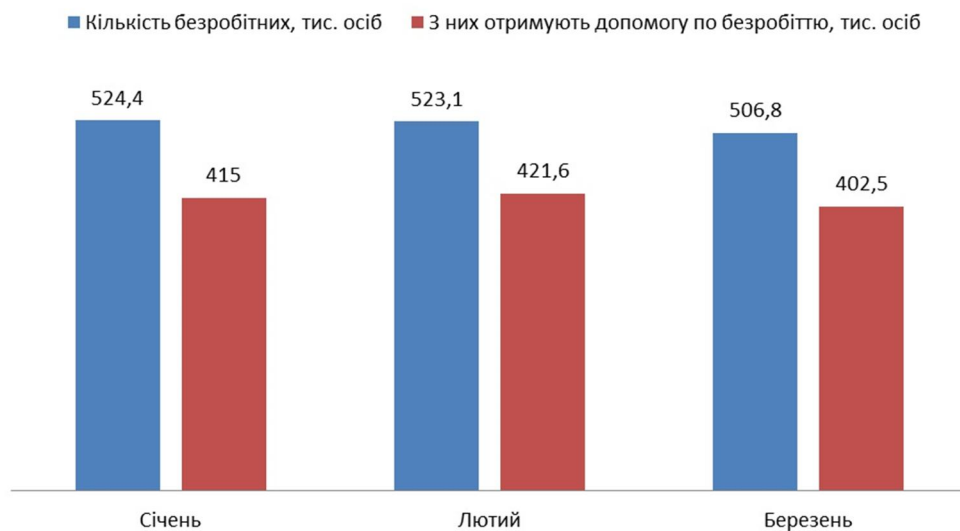

Рис. 2.5. Динаміка безробіття за 4 квартал 2016 року

Згідно з рис. 2.5., спостерігається невідповідність кількості зареєстрованих безробітних та безробітних, які отримують допомогу. Позитивною є динаміка збільшення розміру допомоги по безробіттю: у березні дана допомога зросла на 36 грн. і становила 1288 грн. Крім того розмір допомоги варіюється залежно від регіону. Найнижчі виплати допомоги по безробіттю протягом аналізованого періоду спостерігались у Закарпатській, Івано-Франківській та Херсонській областях; найвищі – у Дніпропетровській та Київській областях та у м. Київ.

За даними статистики, у I півріччі 2016 року в Україні рівень безробіття серед осіб працездатного віку (розрахований за методологією МОП) склав 9,6%. Це найвищий з 2015 року показник безробіття.

Загальна чисельність безробітних серед працездатного населення налічує майже 1,7 млн. осіб, серед яких 59% – чоловіки. При цьому, майже 67% безробітних проживають у містах.

Найвищий рівень безробіття серед осіб працездатного віку зафіксований у Луганській (16,6%), Донецькій (14,1%), Полтавській (13,0%), Житомирській (12,1%), Тернопільській (12,1%) та Чернігівській (12,1%) областях. Найменше потерпали від безробіття у Дніпропетровській та Київській областях, а також місті Києві, де рівень безробіття склав 6,9%.

Слід відмітити, що у першій половині 2015 року рівень безробіття в Україні, залишався значно нижчим, ніж у Греції, Іспанії та Італії.

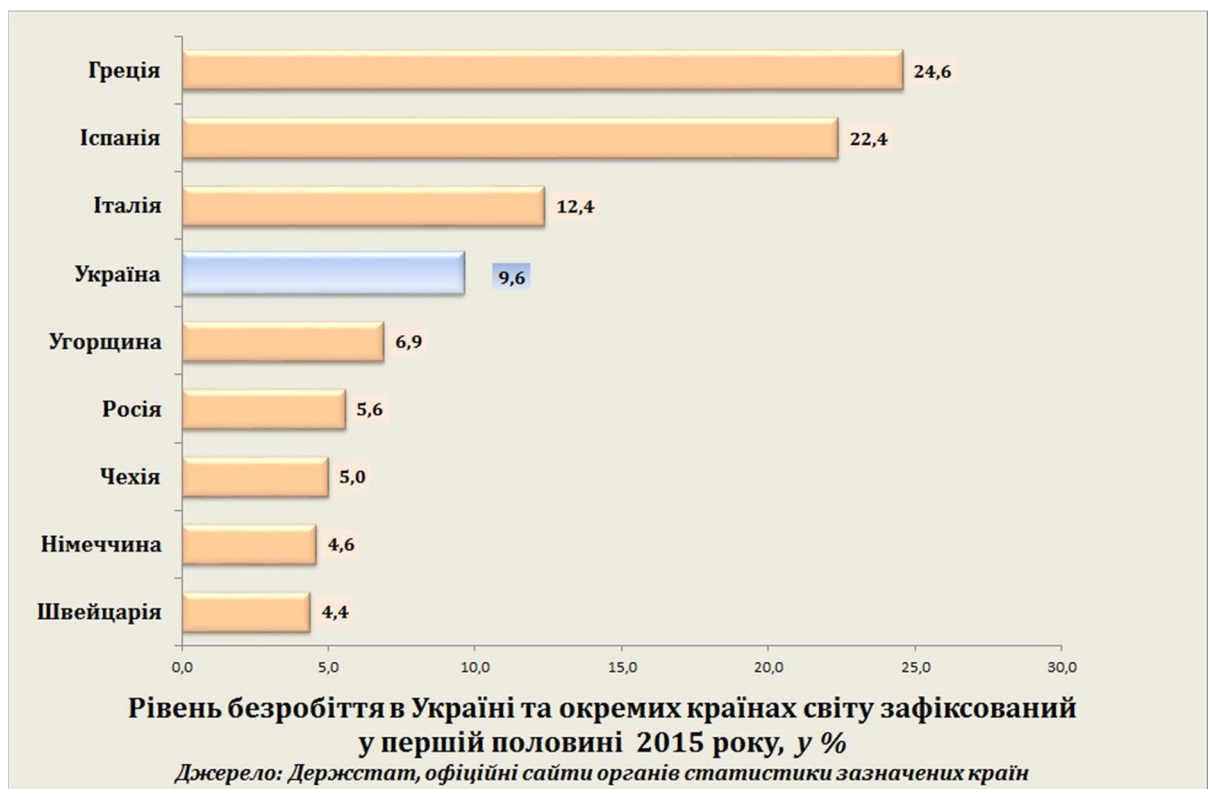

Рис. 2.6. Рівень безробіття в Україні та окремих країнах світу зафіксований ц першій половині 2016 р., % [23]

Рівень зареєстрованого безробіття у серпні 2016 року становив 1,6%. На обліку у центрах зайнятості у цей час перебували 414,7 тис. осіб. При цьому, кількість вільних робочих місць (вакантних посад), яку могли запропонувати роботодавці складала 48,3 тисячі. Тобто, на 10 вільних робочих місць у серпні ц. р. претендувало 86 осіб, що є найгіршим показником за останнє десятиліття.

Кількість застрахованих осіб, за яких сплачується єдиний внесок на загальнообов'язкове державно-соціальне страхування, в лютому 2015 року порівняно з лютим 2014 року зменшилася на 1,5 млн осіб і становить 10,4 млн осіб.

У цілому вплив безробіття на економічне та соціальне життя суспільства суперечливий.

До негативних соціально-економічних наслідків безробіття можна віднести:

1. Незайнята робоча сила означає недовикористання економічного потенціалу суспільства, прямі економічні втрати, що є наслідком природного й фактичного безробіття (і відповідно зайнятості).

2. Безробіття сковує вимоги профспілок про підвищення заробітної плати, тобто спрацьовує на користь вимог союзів підприємців.

3. При тривалому безробітті працівник втрачає кваліфікацію, а одержання нової кваліфікації й адаптація до нових умов часто протікають для нього болісно. За результатами досліджень, працівник навіть після трьох місяців безробіття досягає попередньої продуктивності праці лише приблизно через 7 місяців [2].

4. Безробіття веде до прямого падіння раніше досягнутого рівня життя. Допомога по безробіттю завжди є меншою, аніж заробітна плата і має тимчасовий характер. Зростання безробіття знижує купівельний, інвестиційний попит, скорочує обсяги заощаджень у населення. Наприклад, у Франції безробітні протягом 30 місяців отримують 79% заробітку, як страхову допомогу. В Італії та Німеччині приблизно половина людей, що залишилися без роботи, не знаходять нової протягом 12 місяців після звільнення. Щедра допомога - в Німеччині - 72%, у Португалії - 81%, у Бельгії - 82%. Тривалість виплат варіюється від 1 до 5 років. У Бельгії вони взагалі безстрокові, так що можна з допомоги одразу виходити на пенсію.

5. Сам факт безробіття наносить людині тяжку психологічну травму, порівняну із самими неприємними обставинами (смерть близьких, тюремне ув'язнення тощо). Про масштаби соціальних наслідків безробіття свідчить ряд

фактів. Зокрема, практично у всіх країнах найбільш уразливими соціальними групами, які найбільше страждають від безробіття, є молодь та жінки. Соціолог з Університету Хопкінса Харві Бреннер, який більше тридцяти років вивчав соціальні наслідки безробіття в США, встановив, що його збільшення в національних масштабах на один відсоток викликає ріст кількості самогубств на 4,1%, пацієнтів у психіатричних закладах – на 3,4%, ув'язнених – на 4%, кількість убивств підвищується на 5,7%. Причому вивчення справ правопорушників показує, що приблизно 70% ув'язнених у момент арешту не мали роботи, що рецидивізм можна пояснити відсутністю роботи.

Безробіття несе прямі економічні витрати для всього суспільства. Коли частина людей залишається без роботи, це означає, що виробництво скорочується у порівнянні з обсягом, що міг бути досягнутий в умовах повної зайнятості. Згідно з оцінками експертів, збільшення безробіття на 1% призводить до втрати майже 2% обсягу річної продукції, тобто суспільство втрачає визначений обсяг недовироблених товарів і послуг. Економісти визначають цю «загублену» продукцію як відставання обсягу валового продукту, що представляє собою величину, на яку фактичний ВВП є меншим потенційного ВВП (Відставання обсягу ВВП = Потенційний ВВП - Фактичний ВВП).

На мікрорівні безробіття є однією з головних причин зниження ефективності праці та виробництва в цілому, тобто погіршення якості продукції, що випускається, та зниження її конкурентоспроможності. Це пов'язано з тим, що окремі й достатньо значимі групи населення змушені погоджуватися на неprestижну, нецікаву для них роботу, що їм не до душі. Звідси низькоефективна, неякісна праця, висока плинність кадрів. Більш того, за таких обставин неможливо сформувати стабільні виробничі колективи.

Незважаючи на негативні і важкі наслідки безробіття, можна відзначити й ряд позитивних моментів, пов'язаних із ним.

По-перше, на думку більшості економістів, безробіття – найважливіша умова нормального й безперебійного функціонування економіки. Воно, зокрема, забезпечує формування резерву робочої сили.

По-друге, забезпечується необхідний виробництву перерозподіл кадрів та їх зосередження в тих видах діяльності, що необхідні споживачам.

По-третє, роботодавці мають можливість підібрати висококваліфікованих кваліфікованих спеціалістів. Відбувається стимулювання робітника до систематичного підвищення своїх фахових навичок і вмінь.

По-четверте, безробітна людина має вільний час і може приділяти його родині, вихованню дітей, одержуючи при цьому допомогу по безробіттю [3].

Соціально-економічні наслідки безробіття можна сформулювати таким чином: відбувається знецінення, недовикористання людського потенціалу суспільства, погіршується якість життя безробітних та їх членів родини, підсилюється тиск на розмір заробітної плати зайнятих із боку конкуруючих на ринку праці, збільшуються витрати суспільства й індивіда на відновлення чи зміну професійного статусу і рівня продуктивності праці, формуються категорії осіб із девіантною поведінкою, схильних до вчинків, що суперечать прийнятним соціальним нормам і цінностям.

Безробіття, яким би чином воно не вимірювалося – це завжди трагедія для тих, хто не має роботи і не може одержати законне стабільне джерело існування. Тривала бездіяльність веде до соціальної деградації людини: що має професію – до втрати кваліфікації, що не має її – до пошуку доходів сумнівними, напівкримінальними і кримінальними способами. Відрив від трудового джерела доходу та тривале існування на соціальні допомоги призводить до втрати самоповаги, занепаду моральних устоїв, розпаду родини тощо [4]. Існує прямий зв'язок між ростом самогубств, убивств, крадіжок, психічних захворювань, смертності від серцево-судинних хвороб і високим рівнем безробіття. Нарешті, масове безробіття призводить до значних соціальних і політичних змін, часто у формі дуже гострих соціальних конфліктів. Багато політиків це добре знають і тому намагаються не допускати у своїх країнах високого рівня безробіття.

3. Шляхи подолання соціально-економічних проблем інфляції та безробіття

Інфляційні процеси в Україні є досить таки не стабільними і відповідно до створених умов мають порівняно великий потенціал до розвитку. Тому актуальним і до кінця не вивченим залишається питання дослідження розвитку інфляційних процесів в сучасній економіці України.

Інфляційні процеси в Україні є досить таки не стабільними і відповідно до створених умов мають порівняно великий потенціал до розвитку. Тому актуальним і до кінця не вивченим залишається питання дослідження розвитку інфляції в сучасній економіці України.

Звичайно, коли йдеться про інфляційні процеси, неможливо обминути питання проведення монетарної політики. У будь-якому разі слід розуміти, що монетарні заходи впливають на цінову динаміку з певним лагом, який в Україні становить від шести місяців до року. Отже, в умовах незначного впливу монетарного чинника на інфляцію для стримування зростання цін доцільніше приймати більш системні рішення.

По-перше, необхідно вжити заходів щодо приведення темпів підвищення рівня життя населення у відповідність із реальними можливостями економіки.

По-друге, слід невідкладно вжити дієвих заходів для поліпшення умов ведення бізнесу, тим самим одночасно сприяючи переспрямуванню частини коштів громадян від споживчого ринку на бізнесові напрями та розширенню пропозиції товарів і послуг на споживчому ринку.

По-третє, уряду необхідно нарешті ефективніше застосовувати наявні в нього ринкові інструменти для приборкання тимчасових — і не дуже — коливань цін на окремі товари та послуги (здійснення політики інтервенцій, антимонопольні важелі тощо). При цьому слід по можливості обмежувати застосування адміністративних важелів.

По-четверте, необхідно нарешті повернутися обличчям до фінансових ринків і вжити справді дієвих заходів щодо їх розвитку. А почати необхідно з

розбудови ліквідного та прогнозованого ринку державних цінних паперів, за яким обов'язково підтягнуться й інші сегменти.

Основною проблемою інфляції є те, що вона знецінює заощадження. Для тих, хто зберігає гроші в готівковій формі або в банку чи вкладає їх в облигації, кожне підвищення цін зменшує купівельну спроможність грошей. Банки захистять клієнтів від втрат, пов'язаних з інфляцією, лише в тому разі, коли встановлений ними процент по вкладах перевищуватиме рівень інфляції.

Крім того, інфляція зменшує поточне споживання. Навіть якщо із підвищенням цін відбувається перегляд ставок зарплати, то поточне споживання зменшується, тому що, по-перше, ніколи не буває 100-процентних індексацій доходів; по-друге, перегляд ставок потребує часу, протягом якого ціни можуть зрости ще більше.

Внаслідок інфляції поглиблюється майнова нерівність. У структурі споживання є товари нееластичного попиту, обсяг споживання яких не може зменшитись із підвищенням цін. Якщо багатші прошарки суспільства переключують частину своїх заощаджень на збереження старої структури споживання, то бідніші змінюють цю структуру, скорочуючи споживання товарів еластичного попиту. Прикладом такої ситуації є зменшення споживання овочів і м'яса і збільшення – хліба та картоплі у період масового підвищення цін на продовольчі товари.

Інфляція зменшує зацікавленість у продуктивній праці. Під час інфляції втрачається сенс кращої роботи, бо додаткові доходи поглинаються зростаючими цінами.

Інфляція гальмує технічний прогрес. Це відбувається тому, що підприємцям вигідніше купувати дешеву робочу силу ніж дорожчі і технічно досконаліші засоби виробництва. Нестабільні ціни зменшують підприємців відмовлятися від інвестицій у нові технології. Під час інфляції перестають виконувати роль ринкових орієнтирів. У нормальних (не інфляційних) умовах підвищення цін є орієнтиром для руху ресурсів. Тотальне підвищення цін під час інфляції не дає правильних орієнтирів щодо доцільних напрямків капіталовкладень. Навіть у

країнах з ринковою економікою інфляція знецінює такі інструменти ринкового регулювання, як ціни, гроші, предмети, податки, і підштовхує до прямого втручання в економіку адміністративними методами. З них головним є обмеження цін. Основними соціально-економічними наслідками інфляції є перерозподіл майна і доходів між різними групами населення, падіння рівня життя народу та зниження ефективності функціонування національної економіки.

Керування інфляцією представляє найважливішу проблему грошово-кредитної і загалом економічної політики. Необхідно враховувати при цьому багатоскладовий, багатофакторний характер інфляції. В її основі лежать не тільки монетарні, але і інші чинники. При всій значущості скорочення державних витрат, поступового стиснення грошової емісії потрібне проведення широкого комплексу антиінфляційних заходів. Серед них – стабілізація і стимулювання виробництва, вдосконалення податкової системи, створення ринкової інфраструктури, підвищення відповідальності підприємств за результати господарської діяльності, зміна обмінного курсу грошової одиниці, проведення певних заходів з регулювання цін і прибутків.

Нормалізація грошового обігу і протидія інфляції вимагають вивірених, гнучких рішень, що настирливо і цілеспрямовано повинні вводитись в життя[3].

Розглянуті у роботі фактори інфляції свідчать про всебічну її чутливість, і лише стабільність у кожній із сфер економіки, як національної, так і світової, сприятимуть зупинці інфляційних процесів в Україні.

Згідно з оцінками фахівців, у вітчизняній економіці закладено сильний інфляційний потенціал, який повільно впливає на економіку України. Для ліквідації інфляційних процесів уряд має прискорити проведення реформ, акцентуючи увагу на структурній перебудові національної економіки та всебічному стимулюванні ринкових відносин та швидкого економічного зростання.

Проблема безробіття є важливою на сьогодні не тільки в Україні, а й у інших країнах. За даними ООН сьогодні в світі кожний третій працездатний не

має роботи взагалі або має випадковий чи сезонний заробіток (750 млн. чол.). Тому безробіття є центральною соціальною проблемою сучасного суспільства.

Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал. Зростають ризик соціального напруження, додаткові витрати на підтримку безробітних.

Всі країни світу прикладають багато зусиль для подолання безробіття, але жодній ще не вдалося ліквідувати його повністю. Але з одного боку безробіття вважається важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – великим суспільним лихом.

Основними причинами незайнятості безробітних віком 15-70 років (за методологією МОП) у II півріччі 2016 р. виступали: вивільнення з причин економічного характеру (48,6%), звільнення за власним бажанням (25,7%), непрацевлаштованість після закінчення навчальних закладів (11,5%), звільнення у зв'язку з закінченням терміну дії трудового договору (9,5%).

Оскільки безробіття є неприйнятною альтернативою зайнятості та з огляду на вищезазначене, держава повинна впроваджувати дієві методи, які би зменшили рівень безробіття в Україні та підвищили рівень зайнятості населення.

Існує два принципово різних підходи до скорочення безробіття або упередження його розвитку - американський («жорсткий») і шведський («протекціоністський»).

Американський підхід відображає сутність ліберального ринку праці. Він будується на субсидарному ставленні до людини, тобто спрямований зберігати намагання людини на самовідповідальність і самореалізацію з мінімальною відповідальністю суспільства за особу. Тому допомога по безробіттю при «жорсткому» підході сплачується не більше півроку, що спонукає особу шукати роботу. Ті, хто не знаходять роботи за цей період, переходять до групи бідних громадян, які проживають на державну допомогу.

Шведський підхід до державного регулювання зайнятості віддає перевагу активним заходам. Безробітних перенавчають новим професіям, створюють нові робочі місця, підтримують самозайнятість, мале підприємництво, здійснюють інші заходи щодо розширення сфери докладання праці. Такий підхід називається «протекціоністським» і є основою соціал-демократичного ринку праці. Саме він найбільш прийнятний для України.

Система заходів щодо регулювання безробіття в Україні включає: розвиток розгалуженої системи державної служби зайнятості, професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів; надання підприємцям субсидій, премій та податкових пільг для найму додаткової робочої сили або переведення частини працівників на скорочений робочий день; державну підтримку нетрадиційним сферам зайнятості; стимулювання підприємців до навчання, перекваліфікації й подальшого працевлаштування додаткової робочої сили; залучення приватного (як вітчизняного, так й іноземного) капіталу в райони зі стійким рівнем безробіття; регулювання можливості працевлаштування за кордоном, приєднання України до міжнародного ринку праці; збільшення кількості стажистів у системі професійної освіти; заходи щодо квотування робочих місць для представників найуразливіших груп на ринку праці, безвідсоткові кредити, що надаються безробітним, які започатковують власний бізнес; організацію регіональними або місцевими органами влади у кооперації з окремими підприємствами або закладами соціальних (громадських) робіт тощо.

З впевненістю можна зробити висновок, що найнадійнішим заходом захисту безробітних є надання їм робочих місць. Виходячи з цих позицій, можна визначити основні напрями боротьби з безробіттям, які вже впроваджуються та можуть бути впроваджені в Україні.

Враховуючи реалії нашої економіки, одним з основних напрямів боротьби з безробіттям мають стати заходи щодо підвищення продуктивності праці. Це, по-перше, знизить собівартість, а відповідно і ціни товарів та послуг, зробивши їх доступними більшості громадян і конкурентоспроможними на зовнішньому ринку; по-друге, дасть можливість підвищити заробітну плату, пенсії, стипендії,

збільшити інші трансферти. Підвищена таким чином купівельна спроможність вимагає збільшення товарів і послуг, а це сприятиме підвищенню виробництва, що, в свою чергу, потребує залучення додаткової робочої сили і збільшення зайнятості.

Напрями боротьби з безробіттям мають забезпечуватися підвищенням конкурентоспроможності робочої сили за рахунок підвищення її якості, а саме: зростання рівня загальної освіти, підвищення кваліфікації, розширення діапазону оволодіння працівниками професій і спеціальностей, розвитку таких необхідних складових відтворення якісної робочої сили, як медицина, культура, спорт.

До основних напрямів боротьби з безробіттям слід віднести також постійне вдосконалення соціально-трудових відносин і колективних переговорів. Для України це має велике значення тому, що соціально-трудові відносини поки не мають достатнього розвитку, а потенціал удосконалення колективних переговорів досить значний.

Все перелічене вимагає постійного вдосконалення діючих законодавчих актів з огляду як на негативний, так і на позитивний вплив глобалізації на розвиток національної економіки і соціальної політики, максимального врахування виникаючих під її впливом тенденцій.

Отже, можна зробити висновок, що влада робить недостатньо для того, щоб покращити сучасний стан незайнятого населення. У моделі управління системою зайнятості повинні дістати відображення всі фактори, що впливають на поповнення ринку робочої сили, і мотиви, які формують поведінку населення допрацевдатного віку, працюючого, працевдатного непрацюючого і непрацевдатного.

Висновки

Визнання або заперечення існування залежності між рівнем інфляції і рівнем безробіття має важливі наслідки для вироблення і проведення макроекономічної політики. Адже від того, чи існує такий зв'язок, залежить застосованість тих або інших рекомендацій, реалізація яких зачіпає інтереси значної кількості людей.

У, найбільш загальному вигляді модель ринку праці зводиться до трьох складових — попиту на працю, пропозиції праці і умов рівноваги, тобто рівності попиту і пропозиції.

Попит на працю залежить від співвідношення між реальною заробітною платою і граничною продуктивністю праці. Фірми, наймаючи працівників, будуть збільшувати їх кількість доти, доки граничний продукт праці не зрівняється з величиною реальної заробітної плати. Згідно із законом убуючої продуктивності за інших рівних умов (тобто при незмінності всіх інших чинників) кожна наступна одиниця фактору (в цьому випадку — праці), що змінюється, додає все меншу кількість продукту. Тому зростання числа працівників, що наймаються, при даній величині реальної заробітної плати, продовжується доти, доки граничний продукт праці не порівняється з реальною заробітною платою. Подальше розширення зайнятості можливе лише за умови скорочення реальної заробітної плати. Чим менше реальна заробітна плата, тим вище попит на робочу силу. З іншого боку, пропозиція робочої сили прямо залежить від рівня заробітної плати (номінальної і реальної). Чим вище рівень заробітної плати, тим більше пропозиція праці.

Умова рівноваги на ринку праці полягає в тому, що величина реальної заробітної плати повинна встановлюватися на рівні, який врівноважує попит і пропозицію праці. Зміни попиту на робочу силу відбуваються під впливом змін сукупного попиту. По мірі зростання сукупного попиту крива сукупного попиту зсувається праворуч вздовж кривої сукупної пропозиції. Відбувається поступове збільшення попиту на робочу силу, що виявляється в підвищенні реальної заробітної плати. Зростання витрат на робочу силу, збільшуючи величину

сумарних витрат, спричиняє збільшення рівня цін, тобто інфляцію. Таким чином, збільшення сукупного попиту приводить як до зростання реальних обсягів виробництва, так і до збільшення цін, тобто до інфляції. Розподіл ефекту зростання сукупного попиту між приростом реального обсягу виробництва і посиленням інфляції залежить від того, на якій ділянці кривої сукупної пропозиції її перетинає крива сукупного попиту.

На горизонтальній ділянці кривої сукупної пропозиції темпи інфляції помірні, а приріст обсягів виробництва значний. По мірі наближення економіки до точки повної зайнятості інфляційне зростання цін посилюється, і ефект збільшення сукупного попиту все в більшій мірі перерозподіляється на користь інфляції в порівнянні з приростом реального обсягу виробництва. При переході на вертикальну ділянку криву сукупної пропозиції будь-які спроби стимулювання попиту трансформуються в посилення інфляції без збільшення реального обсягу виробництва.

Загальний висновок такий: зрештою всі заходи фіскального порядку щодо стимулювання економіки через вплив на сукупний попит не можуть привести до реального зростання обсягів виробництва і зниження безробіття, а здатні надавати тільки інфляційний вплив.

Список використаної літератури

1. Про зайнятість населення [Текст] : [закон України : офіц. текст: за станом на 27.03.2015 р. / Верховна Рада України; Закон від 05.07.2012 № 5067-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 24. – С. 243 <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>. (дата звернення: 22.05.2015).
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : [сайт] : україн. версія / Держстат України. — Текст. і граф. дані. — К. : Держстат України, 1998-2015. — Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення: 18.05.2015).
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : [сайт] : україн. версія / Держстат України. — Текст. і граф. дані. — К. : Держстат України, 1998-2015. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.05.2015).
4. Андрусенко Н. Позитивні тенденції на вітчизняному ринку праці // Праця і зарплата. - 2009. - 8 липня. - С. 4-5
5. Варгас М. В. Підвищення ефективності антиінфляційного регулювання в Україні/ Національний лісотехнічний університет України/ Науковий вісник НЛТУ України/ Збірник науково-технічних праць, Випуск 21.15, 2012р, с.173-181
6. Вітер О. Ринок праці: офіційна статистика не відображає реального стану? //Голос України. - 2010. - 7 липня. - С. 6
7. Галицький В. Тенденції ринку праці в Україні //Праця і зарплата. - 2012. - 16 липня. - С. 4
8. Іщенко Г. Стабільність на ринку праці //Урядовий кур'єр. - 2013. - № 11. - С. 19
9. Кір'ян Т. Створення конкурентного ринку праці в умовах інтеграції України у світову економічну систему //Україна: аспекти праці. - 2011. - № 5. - С. 3-11
10. Кисільова Т. Ринок праці в умовах кризи //Юридичний Вісник України. - 2012. - № 47. - С. 10

11. Квастій Л. Г., Щербан О. Я., Угрин Л. Є. Аналіз інфляційних очікувань в економіці/ Національний лісотехнічний університет України/ Науковий вісник НЛТУ України/ Збірник науково-технічних праць, Випуск 21.1, 2013 р., с.212-221
12. Козюк, Віктор Валерійович Центральні банки в умовах глобалізації: основні напрямки трансформації монетарної політики національного та міжнародного рівня [Текст] : дис. ... д-ра екон. наук : 08.05.01 – світове господарство та міжнародні економічні відносини / Віктор Валерійович Козюк. – Тернопіль : ТДТУ, 2006. – 555 с.
13. Козюк, В. Актуальні питання теоретичного обґрунтування офіційної доларизації в умовах глобалізації економіки / В. Козюк // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 10. – С. 33-43.
14. Козюк, В. Валютні резерви в умовах глобальної фінансової кризи та у посткризовій перспективі / Віктор Козюк // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 10. – С. 59-65.
15. Лісогор Л. Світові ринки праці та Україна: стан, тенденції, особливості адаптації //Україна-НАТО. - 2012. - № 5. - С. 47-61
16. Нікіфоров П.О. Фінансово-економічні аспекти розвитку ринку праці та боротьби з безробіттям //Фінанси України. - 2013. - № 10. - С.22-30
17. Приймак В. Гнучкість національного та регіональних ринків праці України //Україна: аспекти праці. - 2013. - № 2. - С. 3-6.
18. Радіонова І. Макроекономіка: теорія та політика: Підручник / Університет економіки та права КРОК . — К. : Таксон, 2004. — с.146
19. Чикуркова А. Д. Напрями державного регулювання регіональних ринків праці //Економіка АПК. - 2012. - № 4. - С.138-142.
20. Шубенок С. Сучасний стан та проблеми підготовки робітничих кадрів відповідно до потреб ринкової економіки //Україна: аспекти праці. - 2006. - № 8. - С. 31-37
21. Юрик Я. І. Проблеми зайнятості та працевлаштування населення в умовах прийняття нового Закону України «Про зайнятість населення» / Юрик Я. І., Жук І. Л. // Економіка та держава. – № 10. – 2013. – С. 13-15.

22. Ярошенко В. Державні механізми регулювання ринків праці в Україні //Україна: аспекти праці. - 2013. - № 8. - С. 30-37
23. www.bank.gov.ua – Національний банк України
24. www.me.gov.ua – Міністерство економіки України
- 265 www.ukrstat.gov.ua – Державний комітет статистики України